

Præstø Lokalhistorie

Præstø Lokalhistoriske Arkiv & Lokalhistorisk
Forening for Præstø
24 årgang — Nr. 2. — maj 2014

Indhold

Generalforsamlingen	s. 3
Da kvinderne gik til valg i Præstø af Hans Chr. Thomsen	s. 4
Drømmen om Amerika af Hans Chr. Thomsen	s. 6
Håndbog for landmanden af Hans Chr. Thomsen	s. 8
Krøllede bokstaver eller ej af Hans Chr. Thomsen	s. 12
Arrangementer	s. 17
Bestyrelser	s. 19

Udgiver: Præstø Lokalhistoriske Arkiv, Lindevej 45, Præstø 4720.

Tlf.: 5536 3109. E-mail: lokal@praesto-arkiv.dk

& Præstø Lokalhistorisk Forening. Formand Dorte Worsøe, Faksevej 8, Præstø

Tlf.: 5599 3724. E-mail: lystskovhuset8@mail.dk

Redaktion: Hans Chr. Thomsen Egestræde 3, Skibinge, Tlf.: 5599 1494,
E-mail: hctka@mail.dk . Dorte Worsøe, Faksevej 8, 4720 Præstø. Tlf. 5599 3724.
E-mail: lystskovhuset8@mail.dk

Forsidefoto: Udvandringsmaleri fra 1890 af Edward Petersen. **Bagsidefoto:**
Marie Hjelmmer

Præstø Lokalhistorie udkommer 4 gange årligt, og dækker Præstø sogn og land-
sogn, Beldringe, Baarse, Skibinge, Allerslev og Jungshoved

Medlemskab af Lokalhistorisk Forening koster årligt 100 kr. for enlige og 150
for ægtepar. Indmeldelse kan ske hos Knud Holm Nielsen, Tlf.: 5599 1895
Havnevej 12, 4720 Præstø. E-mail: knuboholm@yahoo.dk.

Tryk: Nordfalsters Bogtrykkeri . ISSN: 1903-0886

Arkivets åbningstider: Mandag kl.13—16 og 1. lørdag i måneden kl.10—13 i
perioden 1. sept. – 30. april. Juli måned er lukket.

Lindevej 45, 4720 Præstø Tlf.: 55 36 31 09,

E-mail: lokal@praesto-arkiv.dk

Generalforsamlingen d. 20 marts 2014

I forbindelse med Generalforsamlingen d. 20. marts har der været stor udskiftning i bestyrelsen. Bestyrelsen ser i dag således ud :

Formand er fortsat Dorte Worsøe

Næstformand fortsat Ole E. Hansen.

Nye i bestyrelsen er Bendt Nielsen, Hans Chr. Thomsen, Birthe Thaanning Nystrøm.

For at få "orden i regnskabet" omkring valg til bestyrelsen er Hans og Birthe kun valgt for 1 år.

Ny suppleant og kasserer er Søren Jørgensen

Inge Knudsen fortsætter
Som suppleant

Godt forår

Da kvinderne gik til valg i Præstø

Af Hans Chr. Thomsen

I magtens nærhed ændres den sociale adfærd ofte radikalt. Rævekager, sagtegænger og lokumsaftaler er ikke ukendte i den sammenhæng. Således også da kvinderne i 1909 for første gang skulle opstille til sognerådet i Præstø. Der måtte tre forskellige opstillingsvalg til før tingene faldt i hak.

Førstefødselsretten

I første omgang fyldte købstadens købmænd og fabrikanter for meget. De havde i årevis haft førstefødselsretten til magten så at sige. Den ville de også have ved dette valg. Ved et opstillingsvalg på Frederiksminde sikrede de sig de mest favorable pladser. Den kvindelige kandidat røg nederst på listen – der ville hun ikke blive valgt. Den gik ikke. Aviserne flød over med protesterende læserbreve, og der blev indkaldt til et nyt opstillingsmøde. Denne gang blev kandidaterne opstillet alfabetisk. Det fik lige den modsatte effekt. En af byens forende købmænd røg ned i bunden. Anton Petersen hed han. Den gik heller ikke. Endnu en gang flød aviserne over med læserbreve – endnu en gang blev der indkaldt til et opstillingsmøde.

Kvindeliste

Ud over utilfredsheden med købmandens bundplacering lurede konkurrenterne på, om kvinderne ville stille med en ren kvindeliste. Det kunne de have gjort. De var godt organiseret op til valget – landsdækkende som lokalt. Ja, Præstø-kvinderne var ligefrem nogle af de mest aktive i ”Landsforbundet for Kvinders Valgret”. Det skyldtes ikke mindst nogle markante lokale kvinder.

Forspillet til valget

Krav om kvinders valgret kan spores helt tilbage til 1880erne. Både Venstre og Socialdemokraterne stillede forslag herom, men de blev hver gang nedstemt af højre. Først i 1908 blev det vedtaget, at kvinder skulle have stemmeret til lokalvalg. Inden da havde kvinderne arbejdet for sagen i nogle år. De organiserede sig politisk først i Politisk Kvindeforening i København i 1904 – siden over hele landet. Den 22. marts 1907 kom bevægelsen til byen, og ”Kvindevalgretsforeningen for Præstø og Omegn” blev stiftet på en generalforsamling på Frederiksminde. Den fik 42 medlemmer og allerede året efter var medlemstallet vokset til 300 – ikke dårligt med et indbyggertal på omkring 1.500.

Marie Hjelmer

Mandag d. 8. marts 1909 løb så det tredje opstillingsmøde af stablen. Handelsstands- og borgerforeningen stillede op på en liste – der var en kvinde med, men hun befandt sig for langt nede på listen til at blive valgt. Socialisterne opstillede på deres liste – uden kvinder.

Afleveringsfristen var kl. 18. og først sent på eftermiddagen kom kvinderne med deres liste. Den var ikke en ren kvindeliste men øverst på den var placeret en kvindelig kandidat – Marie Hjelmer. Hun blev efterfølgende valgt for det Radikale Venstre som den første kvinde i Præstø i lokalpolitik – dog ikke uden smuds fra anonyme læserbreve i lokalpressen. Frem til 1919 blev hun genvalgt, hvorefter hun sammen med sin mand flyttede fra byen.

Billedtekst

Marie Hjelmer (1869-1937) voksede op i et præstehjem i Jylland og Fyn. Hun uddannede sig som privatlærerinde i 1889, studerede der-

efter fransk i Paris, hvorefter hun kom til Præstø og blev gift med Carl Henrik H. - by- og herredsfuldmægtig i Præstø. Hun deltog i arbejdet på kæmnerkontoret på Torvet, der også fungerede som deres hjem.

Fra 1907-15 blev hun valgt ind i hovedbestyrelsen i Landsforbundet for Kvinders Valgret. I hele organisationens levetid, 1907-15, fik hun

sæde i landsorganisationens hovedbestyrelse, hvor hun fik ansvaret for at føre bestyrelsens protokol. 1918 valgtes hun som første og eneste kvinde til Landstinget, og hermed var det ikke slut. Hun engageredes sig i antimilitaristiske bevægelser, arbejdede for biblioteksvæsnen, for fattige, for ældre, for børns vilkår. Fra 1931 til 1936 beklædte hun

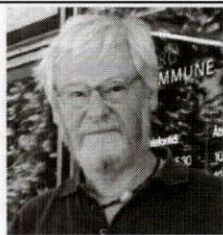
posten som lands-

formand for Dansk Kvindesamfund.

For yderligere interesserede se Kvindfo:
[http://www.kvinfo.dk/side/170/bio/448/
query/marie%20hjelmer/](http://www.kvinfo.dk/side/170/bio/448/query/marie%20hjelmer/)

Drømmen om Amerika

Hans Chr. Thomsen

Mellem 1846-1914 brød omkring 50 millioner europæere op og udvandrede til oversøiske lande, og det kom til at ændre verdenshistorien. Emigranterne kom i to store bølger over havet – en fra Vesteuropa og en senere fra Østeuropa. De 2.1 millioner kom fra Skandinavien. Danmark bidrog med 300.000 ud af en befolkning på bare et par millioner. Årsagerne og mønstrene i udvandringen er komplekse, her skal blot peges på nogle enkelte faktorer.

Vordingborg og Præstø

Der udvandrede næsten dobbelt så mange fra Præstø som fra Vordingborg. Det hænger sammen med en større dynamik i sidstnævnte bl.a. forårsaget af Vordingborgs placering i den trafikale infrastruktur - landevejen fra Køge og jernbanen fra 1870. Der var mere skub på byen med Gåsetårnet, og den var dermed bedre i stand til at opsuge den overskydende befolkning. Fra

1868-1903 udvandrede 240 fra Vordingborg og 447 fra Præstø. Fra hele Præstø Amt var tallet 10.662 og fra Præstø kommune 677 i perioden 1850-1905.

Den typiske emigrant

Den typiske emigrant var ung og af hankøn. Således også August Rasmussen fra Vestsjælland, der her giver udvandringen mæle: ”Der er hverken Plads eller Erhverv for os. Regeringen, Adelsstanden, Øvrigheden - baade den verdslige og gejstelige - var vi Trælle for. Ussel Kost og ringe Dagløn. At en Tjener eller en flittig Mand kunde komme til sin lovlige ret beroede paa om han havde mange Penge. Vore Fædres Huse og gaarde blev af Herremændene nedrevne, og de smaa Jordlodder lagt til de store Herregaardsmarker. Og saaledes har disse store Mænd lagt Hus til Hus, Ager til Ager, indtil der ikke mere var Rum i Landet?”

Min ryg til herremanden

Der var således ikke bare ydmygende arbejdsforhold på 1800-tallets godser men også mangel på jord for en driftig ung mand, der i tidens liberale ånd ville være selvstændig.

Opsummerende sagde August Rsmussen: ”Jeg gav min Ryg til Herremandens Spanskroksstok, min Troje til Premiere-løjtnantens Klinge og mit Kindben til Godsforvalterens Ørefigen. Prygl, Stød og Slag var ej tilladt, men de store slog de smaa alligevel. De vidste, at vor Ret var borte ”

Greenville

August Rasmussen udvandrede til Greenville i Michigan. Her skabte han og konen grundlaget

for Big Dane Settelement. Der skulle ryddes skov, brydes jord, laves gårde af stødene, bygges huse. Det var hårdt arbejde, og Augusts kone døde af det – slidt op, som lægen sagde.

Ægteparret trak nye indvandrere efter sig ikke bare fra deres hjemegn men

også fra en stor del af Sydsjælland. Det skete formodentlig gennem breve og mund til mund-metoden. Små 500 brød op fra Sydsjælland til Greenville – heraf 52 fra Præstø og nogle få fra Vordingborg.

Historiens ironi

Det er ikke uden historisk ironi, at de udvandrede danske landarbejdere efterhånden fik en produktion af så billigt korn op at stå, at det udkonkurrerede det danske. Det tvang landmændene herhjemme til at omlægge landbruget til

en overvejende animalsk produktion. Den forandring skabte en ny klasse af selvbevidste bønder, der i en årrække kom til at sætte den politiske,

kulturelle og organisatoriske dagsorden i Danmark.

Godsejernes dage som dominerende klasse var også talte, og de tider, hvor en dreng kunne få prygl for ikke at tage hatten af for en godsejer, var forbi.

Passagerer befordres billigst saavel over **Hamburg** som **England** til **AMERIKA & AUSTRALIEN.**

Med store Dampskibe. Lave Priser. God Kost. Ingen Ophold.

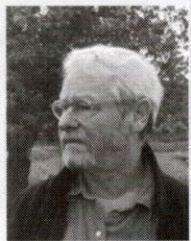
Største Bekvemmelighed. Udmærket Behandling.

MÆRK! Kjøb ikke Billet for De har hørt Passagereisen paa mit Kontor. Det er til Deres egen Fordeel!

R. H. REEH,
2, Toldbodgade 2, Hj. af Nyhavn.
Indgang i Toldbodgade.
KJØBENHAVN. K.

Håndbog for landmanden

Af Hans Chr. Thomsen

I 1852 udkom ”Håndbog for Landmanden”, der blev så populær, at den i 1862 udkom i 5. omarbejdede oplag. Bogen indeholdt stort set alt, hvad en landmand havde brug for, ja selv forkølede høns var der råd for. De skulle have brændevin, dog ikke i mængder så de blev hønefulde. Det var en håndbog om dyrkning af jorden, om afgrøder, om dyreholdet, dræning af jorden, biavl, om første-karlens opførsel i en beskrivelse, der var en Emma Gad værdig, om rottebekæmpelse, om køkkenhaven m.m.

Medicinering

Diagnosticeringen af dyreholdets sygdomme var omfattende og lægemidlerne eksotiske set med dagens øjne. Åreladning blev hyppigt brugt. Hestes lungesygge søgtes helbredt med en blanding af salpeter, svovlblomme og honning, bylder blev bekæmpet med sæbe

blandet med brændevin, blodpis fik en omgang krudt, salpeter og eddike. Det har ikke altid været lige morsomt at være hoved eller bæst dengang i midten af 1800-tallet.

Køkkenhaven

Håndbogen anbefalede mange af de vækster, der også er i dagens køkkenhave. Vægtningen og brugen af dem kunne dog være forskellig. Væsentligst var kål. Den bragte landbobefolkningen rask gennem vinteren.

Hvor grønkål går ind
ej høres doktorens trin

Ellers skulle der gerne være rodfrugter, løg, krydderurter, ærter, porrer og kartofler. Nyere forskning har i øvrigt vist, at kartofflen blev dyrket på landet så tidligt som 1837.

Lægdomsurter

Håndbogen havde et afsnit med de såkaldte lægedomsurter: malurt, krusemynte, lavendel, balsam, hjertensfryd, salvie, løvstikke, kamille, sop m.fl.

(131). Malurt var godt for maven, og man satte den gerne på brændevin. Kamilleblomst hjalp med at fordreje hjemlige vinde af forskellig art og styrke. Krusemynte-the styrkede maven. At lavendler blev lagt mellem tøj for at fordreje møl er kendt. Mindre kendt er måske, at den også blev blandet i tobak for velugtens skyld.

Æbler

Der var også et mylder af frugtbuske og frugttræer.

Æblerne havde navne som jordbæræbler, Jacobs-æblet, Flaskeæblet, Løgæblet, Dueæblet, Gravenstener m.fl.

1800-tallets landbohaver var fulde af æbletræer. Ja, de indgik ligefrem i en national vækkelse og identitet jf. f.eks. H.C. Andersens ”I Danmark er jeg født” fra 1850, ”hvor oldtids kæmpegrave / står mellem æblegård og humlehave”. På en frugtudstilling i København i 1800-tallet var der 785 forskellige sorter.

Rottebekæmpelse

Håndbogen gør meget ud af rottebekæmpelse. Ifølgden blev den danske rotte fordrevet af indiske vandrerotter, der var kommet til landet via skibsfarten. Disse var altædende og yngede som, ja .. rotter.

Til bekæmpelse af dem var der naturlige fjender så som ilder og mår. Sidstnævnte var rottens bitre fjende, og

man skulle værne om den, selvom den i ny og næ snuppede en fed høne.

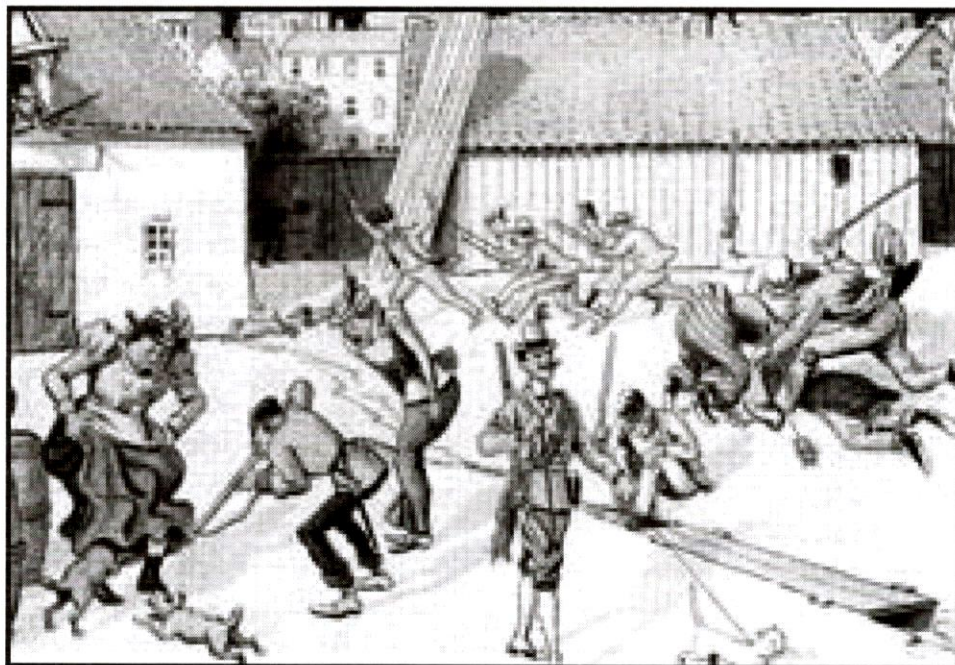
Katte kunne også bruges men ikke, hvis rotteplagen var for stor. Der stod det bedre til med hunde - især dræberhundde. Et smart trick var at løfte kornnege- ne op på loftet men lade nogle få af dem blive tilbage på gulvet. Her ville rotterne så søge tilflugt, og efterfølgen- de var det så let at pudse hunden på

dem, hvorved rotternes fremtid blev væsentlig afkortet.

Førstekarlens stilling

Førstekarlen skulle naturligvis først og fremmest passe sit arbejde, og det skul- le ske fra tidlig morgen og i højt humør. Sagde ikke Grundtvig i salmen fra 1853, at "Morgenstund har Guld i Mund"? Det gjorde han, men han sagde også: "For Natten Gud vi love", men disse

Krigen mod rotterne

gode kristne ord kom ikke med i Håndbog for Landmænd.

Førstekarlen skulle have respekt for sin principal. Høflighed og renlighed var gode dyder. Banden og sværgeren var ikke velkomne. Arbejdsmæssigt skulle førstekarlen kunne pløje, og ikke bare det. Han skulle kunne pløje, så furerne stod snorlige række op og række ned. De sten han stødte på undervejs skulle fjernes og såningen være i top. Dårlig behandling af redskaber, kreaturer og ansatte skulle ingen gang på jorden have.

Af håndbogen kan man se, at religionen spiller en central rolle ikke bare som en from tro på Gud, men også som et middel til disciplinering af førstekarlen og de øvrige ansatte. ”Alt hvad en retskaffen Karl gør, det maa ske i Jesu navn; thi derved bliver Gjerningen til Guds Ære og til egen Velsignelse.” I Verseform så det sådan ud:

Bliv ved Guds Bud, og lad din Tro
I kjærlig Gerning tjene
Da skal du i Guds Fred og Ro
Opnaae en salig Ende

Videnskab og Gud

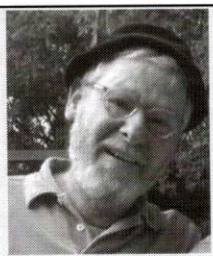
Håndbogen blev rundet poetisk af med, at bondestandens foretagsomhed var ” omkranset af bugnende Sædemarker, frodige Kløveragre og græsri-ge Enge.” Den vertikale solidaritet var også tydelig: ”Herren give at mit Arbejde maa tjene til vindskibelighedens (red.: foretagsomhedens) fremme i vort kjære Fædreland, saa vor folkelige Konges Hjerter maa glædes ved sine Undersaatters Velstand”.

Tidens royale blik

Synet på kongen som folkelig var der dog ikke konsensus om i landbobefolkningen i 1862. Men med ”Håndbog for Landmanden” havde forfatter og gårdmand R. Hansen bragt ”høsten” i hus og givet et bidrag til bondestandens fremdrift.

Krøllede bokstaver eller ej

Af Hans Chr. Thomsen

Når man læser de gamle lokalaviser kan det undre, at de blev sat med både krøllede og latinske typer. Det må have hængt sammen med, at der både var "krøllede" og "latinske" avislæsere. I skolerne blev de krøllede bogstaver afskaffet i skrivningen med et ministerielt cirkulære i 1875. Hidtil var der blevet undervist i begge skrifttyper, og med afskaffelsen mente regeringen at skrivefærdigheden ville øges, når børnene kun skulle lære en skrift. Som så meget andet blev det ny først indført i storbyen. Avisen Fædrelandet indførte latinske bogstaver i 1848, Politiken i 1884 og Berlingske Tidende i 1903.

De krøllede bogstaver blev ofte negativt forbundet med Tyskland, og det var formodentlig medvirkende til at avisen Fædrelandet fjernede dem i 1848. I 1920'erne arbejdede en Astrid Stampe (1852-1930) fra Nysø f.eks. for

at få fjernet tyske låneord fra dansk. Tyskland selv holdt fast ved de krøllede bogstaver frem til 1. september 1941. Lokalaviserne i Præstø havde enkelte annoncer med latinske bogstaver op gennem 1870'erne og 80'erne. Lad os plukke en enkelt avis ud - venstreavisen Præstø Amts Avis.

Præstø Amts Avis

I den red man ikke samme dag, som man sadlede. I januar 1885 f.eks. var der en enkelt annonce med latinske bogstaver. Den kom til syne som en ø midt i et hav af "krøllede" annoncer. Det var en lille reklame for bladet Børnevennen. Den kom nogle dage i træk og blev efterfulgt af andre enlige latinske "svaler" - en annonce om kreditkasselån, en anden om prioritetslån, en tredje om rugeæg, en fjerde om en Sæd-Aktion i Næstved. I juli og august havde disse få annoncer banet vej for op til hele 5 af arten i et og samme nummer.

holl. (15 Ore pr. Po. for Over- og Underdag.)
 Gaare 8 Kr. . Pris for 140 Pd. dansk Vægt.

Døde

medde for Presse Kjøbsted og Vordingborg nordre Diøce Skifteret:

Fra 20de Decbr. til 29de: Decbr. 1884.
 20. Maren Hansen, 42 Aar, Kone-
 snes. 21. Ane Cathrine Jacobien, 45 Aar,
 snes. Vedet Oien, 63 Aar, Kallehave.
 4. Marin Rasmusbatter, 63 Aar, Baktrins.
 5. Niels Rasmussen, 54 Aar, Diemote.
 7. Silken Rensdatter, 73 Aar, Waafde. 28.
 der Christian Rasmussen, 16 Uger, Mern.
 8. J. H. Petersen, 76 Aar, Bræjsø. 29.
 aar Christiane Rensdatter, 70 Aar, Ålvers-
 aar. Ane Kristine Jensen, 67 Aar, Baars-
 alle.

Bekjendtgjørelser.

Mandagen den 29de December hjem-
 aldt Herren ved en blid og rolig Død
 i sin kjære Plejemoder **Ane Kirstine**
orens n 70 1/2 Aar gl. Enke efter
 hører Christian Larsen, hvilket herved
 kjendtgjøres for deltagende Støgt og
 venner.

Allerslev, den 30. December 1884.
 Maren Larsen. Hans Larsen.
 Begravelsen foregaar om Gud vil
 andagen den 5. Januar 1885 Kl. 2.
 i Hjemmet

For kjære gamle Fædres Venner og
 kjendte bringes herved var hjertelig-
 Tak for al udmødt Velvilje og Op-
 ykksomhed.

pt. Præsto, den 2den Januar 1885.
 J. T. Petersen. Alfr. Petersen.

Husvennen

udgear fra Nytaar i kelskelig udvalgt 2 Af-
 teile, doortet Bladets Fjerdere saelig mod-
 tæner **400 Bogstør Fortællinger** (til
 for Hitt. Bindning) mere end tidligere,
 uden Forhøjelse af Bladets Pris i Henset
 Hjerdingaars.

Med Januar Kvartal begynder en ny
 original Fortælling af **C. H. Thyrsgod:**
Fra den gamle Kobbermølle, samt
 en interessant Fortælling **Kavnevær og**
hendes Børn ved Knud Skotte.

Med Indledning af Boffotterling og
 1 Kr. og 8 Ore modtager enhver ny tiltræ-
 dende Gælder tilsendt **Sundocens Jule-**
bog (hvis Beslæbpris er 3 Kroner) fra
K. C. Rom's Forlagsforretning,
 Jernbanegade 5, Rjødshavn V.

Bernevennen

udkommer 2 Gange om Maanedn med et
 smukt illustreret Nummer og koster kun 35
 Ore Kvartalet. **Helaarige** Abonnenter,
 som i frankeret Brev med indlagte 21 Ore i
 Primerker sende deres fuldstændige Adresse
 til Kantor Holst i Vemmetofte pr. Faxø, saa
 hver et smukt Oilettrykshillede frit tilsendt, og
 blive desuden delagtige i Lottrækning om 2
 større Premier nemlig:

et smukt, nyt Solv-Cylinder-
Herrenuhr og
et lignende Dameuhr.

Ny tiltrædende Abonnenter kunne blive del-
 agtige i Premiendelingen ved at købe de
 foregaaende Kvartaler af Aargangen, enten
 paa Postkontoret eller i Boghandelen.

En voksen Knos

kan tryk fra Plads hos Bager Jensen,
 Rasmussen.

Pattegrise

tjebes af **Dølvner** paa Søbygaard.

Tirsdag den 6te Januar, Aften
6. Foredrag i Snejere Højskole
Role af Fernando's Underberg.

Afgang 25 Ore.
 Niels Nielsen, Peter Jensen,
 Snjere, Petergaard,
 Hans Chr. Jensen, Martin Frederiksen,
 Smidstrup.

Dilettantforestilling.

Den 3die og 4de Januar Kl. 6 1/2
 den 5te Januar Kl. 4 1/2 vil paa **Udby**
 af Dilettanter blive givet en Forestilling
 Andagt for Velbringe og omf. Sogn
 Foredragshoren ing.

Program:
Gæster er bedst.
Han til den tørkede.
3 Skottearmer af (P. Sørensen.)
Et Par glade Folk af Martin
 Frederiksen. — Dette sidste Stykke er fra
 det i Andledning af disse Forestillinger).
 Efter sidste Forestilling vil blive afholdt
Sal, hvor Vandskald malerier. **Dilette**
 a 75 Ore, Børn 35 Ore, Balaftenen
 Kr. 50 Ore, for de, som deltagte i Salles
 1884 ved Andgangen.

Mange **Til** Store
 Gvinster! **Stør**
4. Trækning 16.—17. Januar
 saars Vedbeder til
Industri Lotterierne;
 nogle enkelte Vedder saes til denne
 Trækning for halvt Pris hos
Joh. P. T. Møller, Torvel.

Auktion i

Selv om der nu var 5 i samme nummer,
 udgjorde de stadig spredte øer blandt
 de gennemsnitligt 25 annoncer, der ty-
 pisk var i dagens avis. Niveauet holdt
 stort set året ud. Der var en svag stig-
 ning i årene der fulgte, hvor man bl.a.
 kunne iagttage, at Thorvald Lange i
 Præsto solgte Brama-Livs-Elixir, M.

Henriksen ville af med sit Smørpulver
 til mejeristerne, og der var en vedvæ-
 rende annoncering for medikamenter
 til mave-og tarmlidelser i en grad, så
 man skulle tro, at der var tale om en
 folkesygdom.
 Ved århundredeskiftet havde avisen
 øget spalterne fra 6 til 8 spalter på hver

side, og frem til 1. verdenskrig begyndte annonce- og reklamemængde at ekspandere. Det var årene for industriens gennembrud, og omkring 1. Verdenskrig var annoncemængden mere end fordoblet i forhold til 1885. I snit var der nu omkring 65 dagligt, og de blev i stigende grad sat med latinske typer. I 1915 havde de endelig fordrevet de krøllede annoncer. Processen havde da taget 30 år

Hele avisen bliver "latinsk"

I de journalistiske artikler begyndte de krøllede bogstaver først for alvor at forsvinde i sensommeren 1920, men det skete usystematisk ligesom tøvendene. Den 6. august 1920 var alle journalistiske artikler på forsiden med krøllet skrift - dagen efter var halvdelen sat med latinske typer. Sådan gik det et stykke tid. Den 12. august var forsiden så pludselig så godt som rensat for de gotiske skrifttyper. Der var et par overskrifter med krøl og noget ditto om kvindelig værnepligt. Det var det hele. Fra d. 18. august begyndte de krøllede så langsomt at blive fortrængt, så de efterhånden kun overlevede i overskrifter. Som dagene gik, forsvandt krøllet også ud af overskrifterne - der var na-

turligvis tilbagefald her og der, men det var, som det skulle være, vægelsindet taget i betragtning. Den 25. august er vi så pludselig tilbage ved udgangspunktet. Der var atter tvangsægteskab mellem skrifttyperne på forsiden. Spalte stod nu over for spalte, type overfor type, fortid over for fremtid.

Den 3. september 1920 udkom Præsto Amts Avis så endelig med lutter latinske bogstaver. Der var et par små undtagelser. Det var alt.

Nu kunne spalterne så endelig frådse i de latinske typer, og i moderne klartekst opfordre de lokale til at stemme Sønderjylland hjem, til at benytte sig af Dødsbo-udsalg fra Magasin du Nord, overveje et Gravmonument, checke "svovlsur Ammoniak" fra Anton Petersen, eller måske købe et par "prima Chevreaux Snørestøvler" fra E.P. Sillehoved, Præstø - prisen var kun 29.50 og de var "garanteret fri for Papsaaler". 35 års sameksistens mellem to forskellige skrifttyper var slut.

Ca. 20 Gylte,
nær Faring, og
250 jydsk Unggrise

udsælges Lørdag den 29. Marts,
Formiddag Kl. 11. paa Land-
mandshotellet i Præstø af
S. Madsen, Virkelyst.
Kredit til 1. November paa
sædvanlige Vilkaar.

Advarsel.

Al Færdsel af uvedkommende over
min Mark forbydes.

Gd. P. Larsen,
Snedere.

5 Dage.

(4)

Landejendomme søges.

Til solide kapitalstærke Købere,
hvoraf flere har Lyst til Sukkerroe-
dyrkning, søger jeg i min Kom-
mission for Tiden flere Ejendomme til
Købs, saavel smaa som større.

De mange Hænder, som foregaar
ved min Medvirkning som jeg alle
kan henvise til — i Forening med
mine udstrakte Forbindelser og bedste
Referencer — er tillige et sikkert
Bevis paa, at saavel Købere som

Sælgere af Ejendomme bør skrive til
H. Bondiks-Hansen,
Salsbjerggaard pr. Lundby St.

Telefon: Kastræde 28.

Bemærk Adressen, idet jeg sjælden
avterer.

(4)

Bøger

modtages til Ind-
binding.

V. Hemming Jensen.

Carl Petersen

☛ fotografører ☛

Atelieret i Mern

hver Søndag, fra Kl. 12—4.

Træsko og Træskostøvler

købes bedst og billigst hos

Otto Hansen,
ligefor Hotel Danmark.

Husk

Brændselsbesparende og moderne Konstruktioner.

Skal De købe Kakkelovne og Komfurer,

vil De i egen Interesse altid staa Dem ved
at købe dette hos Fagmanden, som byder den bedste
Garanti, absolut billigste Priser og største
Udvalg.

Oplag af: Vejle Støbegods, Svendborg Støbegods og Marsø
Støbegods.

Lille Brændselsforbrug.

Solid Udførelse.

Fineste Regulerings-Komfurer
omhyggeligt sammenpassede og støbt af bedste
Støbejern. Taaler alt.

Hans C. Petersen, Jernstøberiet, Præstø.

Varmeapparater til Opvarmning af flere Værelser.

Så er det havetid

Arrangementer

Vi har jo klokket i det, da vi lagde turen til 31. maj, for der begynder Fransk Forår, og det vil I vel ikke gå glip af? Derfor kører vi **fredag d. 20. JUNI KL.10** fra biblioteket i stedet. Vi kører med hinanden, og de, der vil spise 3 stk. pænt smørebrød til 100 kr. på Lollers Gård, skal melde sig hos mig SENEST sønd. d. 15. juni på tlf. 26233724 (evt. på telefonsvareren m. navn og antal spisende)

Torsdag d. 14. august kl.18.30 fra biblioteket kører vi til Tvedemose med omvisning kl. 19,00. Vi kører i egne biler m. samkørsel.

Søndag d. 31. August kl. 9. fra Biblioteket. Vi kører til det skønne Odsherred, hvor vi kl. 11 bliver modtaget på Malergården til et lille foredrag og omvisning. Malergården i Plejerup dannede jo i mange år rammen for Kunstnerfamilien Swanes liv og virke.

Efter omvisningen får vi 2 sandwichboller i Cafeen (drikkevarer for egen regning).Efter maden kan man nyde den smukke Blomsterhave og gå en lille tur på den store grund (med stier) ned mod fjorden.

Kl. 14 kører vi til Asnæs, hvor vi besøger Odsherredsmuseet på egen hånd. Her findes, ud over billeder fra " Swanernes " hånd, også dejlige værker af de mange andre . Odsherredmalere. Både i Skagen, Odsherred og på Bornholm har det særlige lys altid tiltrukket mange malere.

Kl. 16 begynder hjemturen ad smukke veje, og vi standser et sted og får en kop kaffe og lidt kage.

TURENS PRIS er 350,00 kr., der opkræves i bussen. TILMELDING fra NU, men SENEST 20. August hos Dorte Worsøe tlf. 26233724 el. mail: lystskovhuset8@mail.dk eller hos Ole Hansen 55991464

Torsdag d. 25. september kl. 19.30 i Bernhards baghus kommer redaktøren af Sjællandske, Henning Gøtz, og fortæller om digteren Ludvig Holstein - som han har skrevet en bog om - og om Langebæk gård

Redaktør Henning Gøtz To. d.25. sept.kl 19,30 i Bernhards Baghus.

Måske kunne vi lave en Løvfaldstur i Parken ?

Torsdag d. 30 oktober kl 19.30 i Bernhards baghus kommer kunsthistorikeren Asger Thomsen og fortæller Ole Ring jvf. udstillingen på Torvet.

Torsdag d. 27 november kl. 19 fortæller slægtsforskeren Hans Peter Poulsen om udvandreterne - hvem var de, og hvor blev de af ? Fra midt i 1800 tallet til 1914 udvandrede ca. 10 % af den danske befolkning, hovedsageligt til Nordamerika. Hvorfor udvandrede de, og hvor blev de af ? Vi følger en familie fra Præstø - egnen gennem udvandring og bosættelse i USA.

P.b.v. *Dorte Worsøe*

Præstø Lokahistoriske Arkiv

Formand og Arkivleder Ove Rye Jørgensen,
Ugledigevej 19, 4720 Præstø. Tlf. 5599 6016.
E-mail: overye@post.tele.dk

Kasserer Ole Sørensen, Ronesbanke 12 a
4720 Præstø Tlf. 5599 1173. E-mail
cokse@adr.dk

Styrelsesmedl. Bent U. Mortensen, Spurve-
vej 9, 4720 Præstø. Tlf. 5599 1755,
E-mail: beum@dbmail.dk

Styrelsesmedl. H.C. Hemmingsen, Fasanvej
6, Præstø, Tlf.: 5599 2416,
E-mail hcnaebbet@hotmail.com

Styrelsesmedl. Hans Chr. Thomsen,
Egestræde 3, Skibinge. 4720 Præstø
Tlf.: 5599 1494. E-mail: hctka@mail.dk

**Styrelsesmedl. (For Lokalhistorisk For-
ening) Ole E. Hansen,** Ved Gadekæret 2,
Skibinge. 4720 Præstø Tlf. 5599 1464

Lokalhistorisk forening for Præstø

Fmd. Dorte Worsøe, Faksevej 8,
4720 Præstø. Tlf. 5599 3724.
E-mail: lystskovhuset8@mail.dk

Næstfmd. Ole E. Hansen,
Ved Gadekæret 2, Skibinge. 4720 Præstø
Tlf. 5599 1464

Kasserer: Søren Jørgensen

Best.medl: Bendt Nielsen
Lundegårdsvej 23A. 4720 Præstø. Tlf.: 5599
3423.. E-mail: nielsenbendt@mail.com

Best.medl: Birthe Thaanning Nystrom.

Redaktør af "Præstø Lokalhistorie":
Hans Chr. Thomsen, Egestræde 3,
Skibinge. 4720 Præstø Tlf.: 5599 1494.
E-mail: hctka@mail.dk

Suppl. Inge Knudsen, Jernbanevej 14 st.tv.,
4720 Præstø. Tlf. 5672 5161.
E-mail: wesse@lic-mail.dk

